

ตอนที่ 7

บทบาทของรัฐบาลในการตลาดอุตสาหกรรม

เนื่องจากการตลาดอุตสาหกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ซึ่งต้องได้รับอิทธิพลจากรัฐบาลที่ปกครองสังคมนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นนักการตลาดจะต้องตระหนักอยู่เสมอว่า รัฐบาลมีบทบาทต่อการบริหารงานของตนอย่างมาก ซึ่งนักการตลาดจะต้องคอยติดตามความเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา

บทที่ 17

รัฐบาลและการตลาดอุตสาหกรรม

แนวคิด

เนื้อหาที่เราได้ศึกษาตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 16 นั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวตลาดสินค้าอุตสาหกรรมและการจัดการทางด้านตลาดอุตสาหกรรม มาในบทนี้เราจะศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างตลาดอุตสาหกรรมกับรัฐบาล เพื่อจะช่วยให้ผู้บริหารทางการตลาดอุตสาหกรรมได้นำเอาบทบาทของรัฐบาลมาศึกษาควบคู่ไปกับหลักการและเนื้อหาทางการตลาดอุตสาหกรรม ทั้งยังจะเป็นการเพิ่มความมีประสิทธิภาพในการทำงาน ตลอดจนความรับผิดชอบต่อสังคม

รัฐบาลกับธุรกิจย่อมจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการทำธุรกิจระหว่างกันหรือในแง่ทางด้านกฎหมาย โดยรัฐบาลจะต้องเป็นผู้ออกกฎข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อใช้ควบคุมการกระทำของธุรกิจให้อยู่ในกรอบที่รัฐบาลต้องการ จะต่างกันอยู่ที่ว่าความเข้มงวดของกฎข้อบังคับที่ออกมาเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะต้องคอยพิทักษ์ผลประโยชน์ให้แก่ผู้บริโภคและระบบการทำงานของตลาดให้ดำเนินไปด้วยดี

เนื้อหารัฐบาลและการตลาดอุตสาหกรรมประกอบด้วย

1. นโยบายของรัฐบาล
2. บทบาทของรัฐบาลในระบบทุนนิยมเสรี
3. การควบคุมการหยุดขาย
4. แนวโน้มของการตลาดอุตสาหกรรม

จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม

หลังจากศึกษาบทที่ 17 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวกับการตลาดอุตสาหกรรมได้
2. อธิบายบทบาทของรัฐบาลในระบบทุนนิยมเสรีได้
3. อธิบายการควบคุมการผูกขาดของรัฐบาลได้
4. อธิบายแนวโน้มของการตลาดอุตสาหกรรมได้

บทที่ 17

รัฐบาลและการตลาดอุตสาหกรรม

1) นโยบายของรัฐบาล

รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะพัฒนาอุตสาหกรรมตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 จนกระทั่งถึงฉบับที่ 5 (ฉบับที่ 5 ตั้งแต่ พ.ศ. 2526 – พ.ศ. 2528) และรัฐบาลก็ต้องพัฒนาอุตสาหกรรมต่อไปในอนาคตควบคู่ไปกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับต่อ ๆ ไปอย่างแน่นอน ในการพัฒนาอุตสาหกรรมมีทั้งอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดใหญ่จำเป็นที่เราจะต้องรู้ถึงลักษณะแตกต่างระหว่างอุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดใหญ่ จากความแตกต่างที่ Stanley และ Morse ให้ความสำคัญก็คือ

1. อุตสาหกรรมขนาดย่อมนั้นมีวิธีการจัดการที่ไม่มีการแบ่งงานเป็นสัดส่วนมากนัก กล่าวคือ โดยทั่วไปกิจการขนาดเล็กส่วนมากมีเจ้าของเป็นผู้บริหารงานเพียงคนเดียวซึ่งรับผิดชอบทั้งในด้านการผลิต การเงิน การตลาด ฯลฯ ดังนั้นผู้บริหารในกิจการขนาดย่อมต้องการความช่วยเหลือแตกต่างจากผู้บริหารกิจกรรมขนาดใหญ่

2. ในกิจการขนาดเล็ก ผู้บริหารมีความใกล้ชิดกับคนงาน ลูกค้า ตลอดจนผู้ขายวัตถุดิบอย่างใกล้ชิดมากกว่าในกิจการขนาดใหญ่ ซึ่งในบางกรณีอาจเป็นข้อได้เปรียบของกิจการขนาดเล็กในแง่ของความคล่องตัว

3. กิจการขนาดเล็กมีอุปสรรคในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและสินเชื่อมากกว่ากิจการขนาดใหญ่ ดังนั้นมาตรการความช่วยเหลือทางการเงินสำหรับกิจการ 2 ประเภทนี้อาจต้องแตกต่างกัน

4. กิจการอุตสาหกรรมขนาดเล็กมีจำนวนมากกว่ากิจการขนาดใหญ่ ดังนั้นบริการที่จะให้แก่กิจการขนาดเล็กอาจจะทำในลักษณะเดียวกับกิจการขนาดใหญ่ไม่ได้หรือทำได้แต่ไม่ประหยัด เช่น การศึกษาความเหมาะสม (Feasibility Studies) สำหรับอุตสาหกรรมขนาดย่อมแต่ละแหล่งอาจไม่คุ้ม อาจต้องทำเป็นบริการที่ให้แก่กลุ่มอุตสาหกรรม เป็นต้น*

¹ ดร.แสง สงวนเรือง, สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย, นิติย์ สัมมาพันธ์, "อุตสาหกรรมขนาดย่อมและขนาดกลางในประเทศไทย" หน้า 22-23.

2) บทบาทของรัฐบาลในระบบทุนนิยมเสรี

2.1 การสร้างและรักษากติกา เพื่อที่จะก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยรักษากติกาของการแข่งขันไม่ให้เกิดการผูกขาด สร้างกฎหมายเกี่ยวกับระบบทรัพย์สินและการทำสัญญาต่าง ๆ

2.2 การมีบทบาทในทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผูกขาดโดยอาจจะให้รัฐเป็นผู้ผูกขาดเองหรือจะให้เอกชนเป็นผู้ผูกขาดหรือจะให้เอกชนเป็นผู้ผูกขาดแต่ทำให้รัฐบาลเป็นผู้ควบคุมอีกทีหนึ่ง ในกิจการบางอย่างไม่สามารถที่จะให้มีการแข่งขันได้ จำเป็นจะต้องมีการผูกขาดการผูกขาดลักษณะดังกล่าวเรียกว่า การผูกขาดโดยธรรมชาติ (Natural Monopoly) ได้แก่ กิจการที่ใช้เงินทุนสูงและเทคโนโลยีสูง ซึ่งถ้าปล่อยให้มีการแข่งขันกันแล้วจะไม่คุ้มกับเงินที่ลงทุนไปโดยเฉพาะกิจการทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์

2.3 บทบาทของรัฐบาลในด้านสวัสดิการ ที่เกี่ยวข้องกับส่วนบุคคลที่ไม่มีความสามารถจะรับผิดชอบในตนเองได้ เช่น คนสติเฟื่องเฟื่อง และที่เกี่ยวข้องกับสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การควบคุมค่าเช่าหรือการควบคุมราคา อัตราค่าจ้าง การประกันราคาพืชผลเกษตร

3) การควบคุมการผูกขาดของรัฐบาล

ในระบบทุนนิยมเสรีใช้การแข่งขันเป็นหลักสำคัญในการเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่

1. ผู้บริโภค โดยจะให้ความคุ้มครองไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจทางการเงินของนักธุรกิจ

2. ทรัพยากรของประเทศ โดยทรัพยากรจะถูกจัดสรรในทางที่ตลาดหรือผู้บริโภคต้องการ ถ้าไม่มีการแข่งขันแล้วจะทำให้ระดับราคาสินค้าสูงกว่าที่ควรจะเป็น ทั้งนี้เพราะว่าอุปทานของสินค้ามีไม่เพียงพอแก่ความต้องการ (อุปสงค์) ของผู้บริโภค

3. คุณภาพของสินค้า โดยจะมีการปรับปรุง ตัวสินค้าอยู่ตลอดเวลาทำให้เทคนิคก้าวหน้าขึ้นไปและเป็นทางที่จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้ ซึ่งนำไปสู่การลดราคาของสินค้าด้วย

4. ทางด้านเทคนิค ทำให้มีการปรับปรุงวิธีการและเทคนิคการผลิตตลอดจนวิธีการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

เราจะเห็นได้ว่า ถ้าปราศจากการแข่งขัน (มีการผูกขาด) ย่อมจะทำให้ผู้บริโภคอยู่ภายใต้อำนาจของนักธุรกิจกลุ่มน้อย ซึ่งจะนำไปสู่ความไม่เป็นธรรมในสังคมและไม่มีการปรับปรุงทางเทคนิคต่าง ๆ ผู้บริโภคก็ไม่มีทางเลือกที่จะซื้อสินค้าจากผู้ผลิตรายอื่นเพราะว่าไม่มีการแข่งขันเพราะฉะนั้นแล้วรัฐบาลจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำต่อการผูกขาด ซึ่งเราสามารถแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. รัฐบาลไม่ทำอะไรทั้งสิ้น ปล่อยให้เป็นเรื่องของเอกชน ทั้งนี้รัฐบาลเห็นว่าผลของการผูกขาดจะไม่กระทบกระเทือนต่อสังคม โดยหวังว่าธุรกิจสามารถที่จะมีความสำนึกหรือความรับผิดชอบต่อสังคม แต่อย่างไรก็ตามรัฐบาลไม่สามารถจะปล่อยให้ธุรกิจทำการผูกขาดโดยลำพัง แม้จะคิดเสมอว่าธุรกิจจะมีความรับผิดชอบต่อสังคม ควรที่รัฐบาลจะต้องทำการควบคุมโดยการออกกฎหมายมาให้กับธุรกิจปฏิบัติตาม อีกประการหนึ่งรัฐบาลก็ไม่สามารถจะให้ความหมายของการรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนั้นว่าจะมีความหมายมากน้อยแค่ไหน จึงเป็นการดีที่รัฐจะออกกฎหมายดังกล่าว

2. รัฐบาลพยายามทำลายการผูกขาดและป้องกันมิให้มีการผูกขาดโดยอาศัย “มาตรการทางกฎหมาย” เป็นสำคัญ ซึ่งการมีมาตรการทางกฎหมายดังกล่าวยังมีความเห็นเป็น 2 ฝ่ายด้วยกัน

ฝ่ายแรก ไม่เห็นด้วยกับการมีมาตรการทางกฎหมาย เพราะว่าจะมีเรื่องยุ่งยากในการฟ้องร้องการผูกขาด

ฝ่ายที่สอง เห็นด้วยกับการมีมาตรการทางกฎหมาย เพราะจะเป็นข้อห้ามปราบพวกที่คิดจะผูกขาด โดยให้ผู้ที่คิดจะทำการผูกขาดตระหนักถึงชื่อเสียงและเวลาที่ใช้ในการถูกฟ้องร้อง

3. รัฐบาลให้มีการผูกขาดแต่รัฐบาลทำการควบคุม โดยรัฐบาลจะยอมรับว่าการผูกขาดเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ คือเป็นการผูกขาดตามธรรมชาติ (Natural Monopoly) นั้นเอง เช่น การประปา การไฟฟ้า การโทรศัพท์ นอกจากนี้ยังมีการให้สัมปทานต่าง ๆ

4. รัฐบาลทำการผูกขาดเสียเอง ทั้งนี้เพื่อจะตัดปัญหายุ่งยากต่าง ๆ ในด้านการควบคุมตัวอย่างที่เห็นได้แก่ รัฐวิสาหกิจ

เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจในเรื่องคำจำกัดความของการผูกขาด จึงได้ให้ความหมายไว้ดังนี้ “การผูกขาด” หมายถึง การกระทำอันมีผลเป็นการควบคุมปริมาณการผลิตปริมาณจำหน่ายหรือปริมาณรับซื้อส่วนใหญ่หรือทั้งหมด รวมทั้งการกระทำอันมีผลเป็นอุปสรรคต่อการขายตัวของธุรกิจ ดังต่อไปนี้²

ก. กีดกันคู่แข่งขึ้นในการประกอบการธุรกิจ

ข. จำกัดปริมาณผลิต ปริมาณจำหน่ายหรือปริมาณรับซื้อ (โดยรวมมือกับบุคคลอื่น)

ค. แบ่งอาณาเขตการประกอบการธุรกิจ (โดยทำความตกลงหรือรวมมือกับบุคคลอื่น)

² พระราชบัญญัติควบคุมการกระทำอันเป็นการผูกขาดในการประกอบธุรกิจ (ฉบับร่าง)

ง. กำหนดราคาสินค้า (โดยรวมมือกับบุคคลอื่น)

จ. ทำความตกลงไม่แข่งขันกัน (โดยทำความตกลงกับบุคคลอื่น)

4) แนวโน้มของการตลาดอุตสาหกรรม

ความเจริญเติบโตของตลาดอุตสาหกรรมมีส่วนสัมพันธ์อย่างยิ่งกับรัฐบาล การที่รัฐบาลให้การส่งเสริมการอุตสาหกรรมมากเท่าใดก็ยิ่งเป็นการสร้างความเจริญให้กับตลาดอุตสาหกรรมมากขึ้นเท่านั้น เราจึงนับได้ว่ารัฐบาลเป็นกลไกที่สำคัญในการที่จะพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 5 ก็ได้เน้นถึงความสำคัญของการอุตสาหกรรมอย่างมาก และเป็นที่ยอมรับได้ว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็ยังคงเน้นการอุตสาหกรรมตลอดไป ทั้งนี้เพราะว่าการตลาดอุตสาหกรรมมีส่วนสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงของชีวิตความเป็นอยู่ของคนภายในประเทศ อันสืบเนื่องมาจากคนภายในประเทศจะต้องมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานทางด้านอุตสาหกรรม นอกจากนี้การที่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการค้าเสรี จึงต้องมีการติดต่อทำการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งเป็นผลทำให้การพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกมีส่วนสำคัญต่อความเจริญของประเทศหรือเป็นการทำรายได้ให้กับประเทศเป็นอย่างมาก

ตลาดอุตสาหกรรมในประเทศนั้น จะประกอบไปด้วยอุตสาหกรรมขนาดย่อมขนาดปานกลางและขนาดใหญ่ ซึ่งอุตสาหกรรมทั้ง 3 ขนาดก็นับว่ามีความสำคัญพอ ๆ กัน แต่ที่สำคัญสำหรับความรู้สึกของคนทั่วไปแล้วมักจะเห็นความสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่กันมาก จนทำให้มองเลยถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมขนาดย่อม เมื่อกล่าวถึงอุตสาหกรรมขนาดย่อมก็อยากจะยกข้อความบางตอนจากสรุปผลการวิจัยของ ดร.แสง สงวนเรือง ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมขนาดย่อม ดังนี้

โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมปรากฏว่าอยู่ในแทบทุกประเภทอุตสาหกรรมและกระจายอยู่ตามภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ อุตสาหกรรมที่มีโรงงานขนาดย่อมอยู่มาก คือ อาหาร สิ่งทอ เครื่องแต่งกาย การผลิตเครื่องเรือน ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์พลาสติก การผลิตเครื่องดินเผา และผลิตภัณฑ์จากแร่โลหะอื่น ๆ การหล่อเหล็กและโลหะ ผลิตภัณฑ์โลหะ การซ่อมเครื่องจักร การซ่อมและประกอบเครื่องจักร เครื่องใช้ไฟฟ้า และอุปกรณ์การขนส่ง สินค้าที่ผลิตโดยโรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมส่วนใหญ่เป็นสินค้าเพื่อการบริโภค³

* ดร.แสง สงวนเรือง, สมศักดิ์ แต่มบุญเลิศชัย, นิตย สัมมาพันธ์ "อุตสาหกรรมขนาดย่อม และขนาดกลาง ในประเทศไทย"

เราจะเห็นได้ว่าอุตสาหกรรมขนาดย่อมกระจายอยู่ทั่วประเทศและแทบทุกอุตสาหกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นว่า อุตสาหกรรมขนาดย่อมก็มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความเป็นอยู่ของคนทั่วประเทศ ดังนั้นถ้าอุตสาหกรรมขนาดย่อมได้รับการส่งเสริมจากรัฐบาลก็จะทำให้มีความเจริญและส่งผลมายังประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ

บทสรุป

รัฐบาลนับว่ามีส่วนสำคัญต่อการตลาดอุตสาหกรรม เพราะรัฐบาลเป็นผู้กมนโยบายทางด้านตลาดอุตสาหกรรม โดยการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

รัฐบาลนับว่ามีความสำคัญต่อระบบทุนนิยมเสรี เพราะรัฐบาลจะต้องเป็นผู้สร้างและรักษากติกาในการแข่งขัน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดภาวะของการผูกขาดอันเป็นตัวทำลายระบบทุนนิยมเสรี

ตลาดอุตสาหกรรมมีแนวโน้มที่จะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดย่อมนับว่ามีความเหมาะสมกับสภาพประเทศที่กำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย

คำถามท้ายบทที่ 17

อัตรณ์

1. จงอธิบายนโยบายของรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการตลาดอุตสาหกรรม
2. รัฐบาลไม่มีความจำเป็นต้องเข้ามาบีบบทบาท ในระบบทุนนิยมเสรี ท่านเห็นด้วยหรือไม่ อธิบาย
3. เกี่ยวกับการผูกขาดนั้นรัฐบาลมีทางเลือกปฏิบัติอย่างไรบ้าง
4. อุตสาหกรรมขนาดย่อมนั้นไม่น่ามีความสำคัญต่อประเทศเท่าใดนัก ท่านมีความเห็นอย่างไร อธิบาย

ปรนัย

เลือกคำตอบที่ดีที่สุดเพียง 1 คำตอบ

1. อุตสาหกรรมขนาดย่อมหมายถึงอะไร
 1. อุตสาหกรรมที่มีโรงงานจำนวนน้อย
 2. ขนาดของโรงงานใหญ่แต่มีจำนวนน้อย
 3. โรงงานขนาดเล็กแต่มีจำนวนมาก
 4. โรงงานที่มีผู้บริหกรคนเดียว
 5. โรงงานที่มีขนาดไม่ใหญ่แต่มีผู้บริหกรหลายคน
2. ข้อใดเป็นลักษณะการผูกขาดโดยธรรมชาติ
 1. ยาสูบ
 2. น้ำประปา
 3. น้ำบาดาล
 4. เบียร์
 5. เหล็กกล้า
3. ในอนาคตเมืองไทยควรมีแนวโน้มของตลาดอุตสาหกรรมอย่างไร
 1. เป็นแบบผูกขาด
 2. เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่
 3. เป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม
 4. เป็นแบบกึ่งผูกขาด
 5. ยังสรุปไม่ได้

เฉลยคำตอบปรนัย

ข้อ 1. (4) ข้อ 2. (2) ข้อ 3. (3)